

Відгук
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора
ЄПІФАНОВОЇ ІРИНИ ЮРІЇВНИ

на дисертаційну роботу Шишковського Сергія Вікторовича
на тему «Управління розвитком підприємств на засадах проектних інструментів»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами
економічної діяльності)

Актуальність теми та її зв'язок із науковою тематикою

Сучасні умови, в яких функціонують підприємства, визначаються високим ступенем невизначеності і значною кількістю ризиків. Тому здатність швидкого реагування на зміни у зовнішньому середовищі, при цьому не порушуючи поточного рівня економічної стійкості підприємства, є головним із завдань його нормальної діяльності.

Фундаментом економічного розвитку підприємства є інноваційний процес, що утворює якісні та кількісні зміни у системі матеріального виробництва. Таким чином, прискорення темпів економічного розвитку і забезпечення його стійкості є одним з основних завдань, які виникають перед вітчизняними підприємствами. В сучасних умовах успішне вирішення цього питання безпосередньо залежить від швидкого становлення на інноваційний шлях розвитку.

Ефективність діяльності суспільного виробництва поєднаний з інноваційним типом розвитку, фундаментом якого закладено безперервний і цілеспрямований пошук, підготовка і реалізація новацій.

Зміни в економічних відносинах, які спричинили новий етап соціально-економічного розвитку, були зумовлені бурхливим розвитком науки і техніки. Вчення про суспільні способи виробництва й нині важлива методологічна основа суспільствознавства.

Актуальність теми дисертації обумовлена швидким зростанням цифрових технологій, хмарних сервісів, BIG Data, пандемією COVID-19, що спричинили суттєвий рівень диджиталізація значної кількості процесів, зокрема процесу управління проектами. Трансформація процесів, спричинена диджиталізацією, змушує підприємства адаптуватись до нових умов, зокрема створювати нові

організаційні структури, встановлювати рівні доступу до цифрової інформації, забезпечувати безпечність зберігання інформації в хмарному середовищі. На організації впливає технологічний прогрес.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи при виконанні науково-дослідної роботи кафедри технологій управління Національного університету «Львівська політехніка» за темою «Управління економічною діяльністю суб'єктів господарювання на проектних засадах в умовах інтернаціоналізації» (номер державної реєстрації № 0117U004475). Особистий внесок автора полягає в удосконаленні науково-методичного підґрунтя визначення сутності розвитку підприємств, їхньої типології, а також розроблені інструменти проектно-орієнтованого розвитку суб'єктів господарювання в умовах інтернаціоналізації (акт впровадження від 02.03.2023 р.).

Ступінь достовірності і обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Основні результати дисертаційної роботи Шишковського Сергія Вікторовича повністю обґрунтовані. В основу дослідження покладено праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів за проблематикою управління розвитком, інноваційного розвитку, стратегічного управління, проектного менеджменту.

Достовірність наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи підтверджена належним використанням посилань на відповідні джерела інформації, відповідністю висновків змістовому наповненню структурних частин дисертації, відповідністю отриманих результатів поставленим завданням, що використані у процесі написання дисертації.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи підтверджена застосуванням широкого спектру наукових методів дослідження – економіко-математичного апарату, таксономічного аналізування, бенчмаркінгу, методу всіх можливих регресій, економічного експерименту, моделювання тощо.

Наукові положення, висновки та результати достатньо обґрунтовані та сутнісно відображають розроблення концептуальних, методичних, методологічних і прикладних основ управління розвитком підприємств на засадах проектних інструментів.

Достовірність та обґрунтованість висновків, результатів і наукових положень дисертаційної роботи підтверджена також тим, що вони оприлюднені та обговорені на 19 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи Шишковського Сергія Вікторовича обумовлено також вдалим структуруванням викладеного матеріалу, підпорядкованістю меті та завданням дослідження.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади управління розвитком соціально-економічних систем підприємств» містить: графічну модель розвитку соціально-економічної системи (трикутник розвитку) (с. 40-41); розроблено концептуальні моделі розвитку підприємств залежно від напрямку і повноти охоплення елементів розвитку: модель зростання; модель активізації; модель перетворення; модель створення (с. 61-62); сформовано графічну модель мультипроектного управління розвитком суб'єкта господарювання (с. 86).

Другий розділ «Проектні інструменти управління розвитком підприємств» розкриває положення з аналізування економічних прогнозів (с. 110-112); графічне представлення спеціальних методів аналізу можливостей та формування стратегії розвитку (с.127-128); розроблення бізнес-процесів та інструментів управління розвитком підприємства (с. 150-151).

Третій розділ «Економічне аналізування та оцінювання розвитку підприємства» містить: оцінку динаміки показників обсягу капітальних інвестицій та витрат на наукові дослідження в Україні (с. 167); підхід до оцінювання рівня розвитку підприємств, який включає сукупність показників ринкової вартості та доданої вартості, що генерується підприємством (с. 185-187); бізнес-аналізування діяльності підприємств та встановлено типи їхнього розвитку (с. 204-211).

Четвертий розділ «Прогнозування розвитку підприємств засобами економіко-математичного моделювання» розкриває положення з дослідження впливу факторних ознак (незалежних змінних) на економічний результат промисловості України та оцінювання якості прогнозних розрахунків (с. 226-229); побудови графо-аналітичної моделі динаміки показників діяльності підприємств (с. 238-249); економічного експерименту прогнозування розвитку підприємств (с. 265-273).

П'ятий розділ «Інструменти гнучкого управління розвитком підприємств на засадах проектного менеджменту» містить: аналіз стратегій та формалізацію

концептуальних моделей розвитку підприємств (с. 282-294); розроблені та виокремлені особливості новітніх інструментів управління розвитком підприємств (с. 304-310); сформовані особливості методології гнучкого менеджменту в проєктній сфері (с.337-338).

Шишковським Сергієм Вікторовичем чітко окреслено мету і завдання дослідження, обґрунтовано теоретичні та методологічні підходи, розроблено та апробовано відповідні пропозиції, які забезпечують вирішення актуальної наукової проблеми управління розвитком підприємств на засадах проєктних інструментів.

Це дозволяє стверджувати, що дисертація Шишковського С. В. є оригінальною науковою працею, що виконана на належному теоретичному рівні. Містить наукову новизну та характеризується науковою комплексністю розробок.

Наукова новизна положень, сформульованих у дисертаційній роботі

Наукова новизна у дисертації викладена системно, структуровано, характеризується логічною послідовністю.

Науковою новизною характеризуються такі результати дослідження:

– *вперше* розроблено інструментарій прогнозування розвитку підприємства за ретроспективними даними домінантних критеріїв розвитку (динамічними рядами) з урахуванням нерівномірної зміни цінності інформації в часі та здійснення подвійного покрокового вирівнювання рівнів динамічного ряду за ковзною середньою арифметичною зваженою середнього з використанням відповідного до характеру зміни динамічного ряду розподілу коефіцієнтів вагомості інформації, що дозволяє встановити якісні прогнозні оцінки критеріїв розвитку підприємства в умовах часової вибірки обмеженої довжини (с. 237-257, п. 4.2);

– *удосконалено* метод оцінювання розвитку підприємства у багатовимірному критеріальному просторі, який враховує застосування таксономічного аналізу та використання модифікованого методу скаляризації векторних величин до інтегральної оцінки адитивного виду, що відповідає баченню розвитку як процесу позитивної зміни принаймні одного з критеріїв розвитку (с. 194-211, п. 3.3);

– *нові ознаки* набула організаційна структура системи управління підприємством, яка імплементує систему проєктного менеджменту у вигляді проєктного офісу в діючу на підприємстві систему менеджменту, що призводить до утворення інтегрованої системи менеджменту на єдиній методологічній основі, та забезпечує її конкурентну перевагу (с. 71-89, п. 1.3, 324-335, п. 5.3);

– *удосконалено* концептуальні положення щодо управління розвитком підприємства, які передбачають формування гібридної системи менеджменту, що об'єднує діючу систему управління з системою проєктного менеджменту в єдине цілісне утворення з опертям на методологію проєктного менеджменту (с. 324-343, п. 5.3);

– *вперше* розроблено положення, згідно якого розвиток підприємства розглядається як процес перманентної зміни одного, декількох або усіх елементів трикутника розвитку (потенціалу, функціональної активності, результату діяльності) та набуття ним нових властивостей (с. 35-59, п. 1.1);

– набула подальшого розвитку система бізнес-аналізування розвитку підприємств на основі застосування модифікованих інструментів управління розвитком (с. 100-126, п. 2.1, 304-323, п. 5.2);

– удосконалено модель формування програми розвитку промислового підприємства, яка охоплює сукупність критеріїв розвитку та сукупність внутрішніх і зовнішніх обмежень на діяльність підприємства (с. 258-272, 4.3);

– *розвинуто* понятійно-термінологічний апарат з управління розвитком підприємства, уточнено сутність дефініцій «розвиток», «потенціал», «функціональна активність», «ділова активність», що забезпечує формування однозначної типології розвитку підприємства (с. 60-70, п. 1.1);

– *вперше* запропоновано систему взаємопов'язаних моделей (концептуальна, базова, робоча, числова) для гнучкого формування програми інноваційного розвитку підприємства, кожна з яких послідовно конкретизує зміст вибраної стратегії управління розвитком на проєктних засадах (с. 279-304, п. 5.1);

– *розвинуто* типологію розвитку підприємств з відображенням характерних особливостей їхньої трансформації шляхом здійснення організаційно-структурних, операційних та ін. нововведень в умовах динамічної зміни середовища функціонування, на основі введення кількісних умов на значення показників динамічного ряду критеріїв розвитку підприємства, що дозволяє підтвердити існування та встановити тип розвитку (с. 44-50, п. 1.1).

Теоретико-методологічна і практична цінність результатів дослідження

Теоретико-методологічна цінність результатів виконаного дисертаційного дослідження полягає у тому, що ці результати дають змогу суттєво поглибити розуміння складних закономірностей, які лежать в основі управління розвитком підприємств на засадах проєктних інструментів.

Теоретичну цінність для науки мають такі результати дисертаційного дослідження: положення щодо розвитку підприємства як процесу перманентної зміни одного, декількох або усіх елементів розвитку і як результат набуття ним нових властивостей; система взаємопов'язаних концептуальної, базової, робочої, числової моделей для гнучкого формування програми розвитку підприємства; інструментарій прогнозування розвитку підприємства за ретроспективними даними доміантних критеріїв розвитку, в якому враховано нерівномірну зміни цінності інформації в часі і здійснено статистичними методами вирівнювання рівнів динамічного ряду за ковзною середньою арифметичною зваженою середнього з використанням відповідного до характеру зміни динамічного ряду розподілу коефіцієнтів вагомості інформації, що дозволяє встановити якісні прогностні оцінки критеріїв розвитку підприємства в умовах часової вибірки обмеженої довжини.

Практичну цінність мають отримані у процесі дисертаційного дослідження наукові результати, які використовуються на підприємствах та у закладах вищої освіти.

За результатами використання наукової роботи, практичне значення мають: положення щодо бачення розвитку підприємства як процесу перманентної зміни одного, декількох або усіх елементів трикутника розвитку та набуття ним нових властивостей; підхід до прогнозування розвитку підприємства за ретроспективними даними доміантних критеріїв розвитку з урахуванням нерівномірної зміни цінності інформації в часі та здійснення подвійного покрокового вирівнювання рівнів динамічного ряду за ковзною середньою арифметичною зваженою середнього з використанням відповідного до характеру зміни динамічного ряду розподілу коефіцієнтів вагомості інформації, що дозволяє встановити якісні прогностні оцінки критеріїв розвитку підприємства; метод гнучкого формування програми поступального інноваційного розвитку підприємства на основі використання системи взаємопов'язаних моделей, кожна з яких послідовно конкретизує зміст вибраної стратегії управління розвитком на проектних засадах. Їх впроваджено у діяльність Львівської торгово-промислової палати; ТзОВ «Компанія Фаворбуд»; ТзОВ «АУРА»; АТ «Прикарпаттяобленерго»; СП ТОВ «Сферос-Електрон», що підтверджено відповідними актами.

Результати наукових досліджень використовуються у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» (довідка № 67-01-1640 від 01.10.2024 р.).

Повнота викладення положень, висновків та рекомендації дисертації в опублікованих автором у наукових працях

За темою дисертаційної роботи опубліковано 49 наукових праць загальним обсягом 111 друк. арк. (з яких особисто автору належать 75 друк. арк.), зокрема: 4 статті у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science; 17 статей у наукових фахових виданнях України (з них 3 одноосібно), з яких 17 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 7 монографій у співавторстві; 18 публікацій у матеріалах конференцій; 1 підручник у співавторстві та 2 навчально-методичні видання у співавторстві.

Наукові публікації мають широку географію та разом із рефератом повною мірою відображають результати дисертації.

Огляд публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних положень дисертації у наукових публікаціях, кількість яких відповідно до вимог є достатньою для захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Відповідність дисертації профілю спеціальності

Зміст та результати дисертації Шишковського С. В. «Управління розвитком підприємств на засадах проектних інструментів» відповідають профілю спеціальності 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності):

у формулі спеціальності: як теоретико-методологічні, науково-методичні та прикладні засади процесу і форм управління підприємством (менеджмент);

за напрямками досліджень: в цілому проведене дослідження, яке представлено у дисертації відповідає п. 16. Управління виробничо-господарською діяльністю підприємств (менеджмент).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Не заперечуючи в цілому високий рівень теоретичних і методичних положень та практичних рекомендацій, представлених у дисертаційній роботі, обґрунтованість наданих висновків і пропозицій, вважаю за необхідне виділити певні дискусійні положення та зауваження:

1. На рис. 1.2 де подано графічну модель розвитку соціально-економічної системи (трикутник розвитку) автором наведено складові розвитку та їх взаємодію. Водночас автору слід було би деталізувати взаємодію відповідних складових розвитку (стор. 40).

2. На рис. 2.8 серед видів цілей і результатів діяльності суб'єкта господарювання подано результати діяльності в той час як мова йде про розвиток підприємства. Варто детальніше пояснити кожен мету розвитку підприємства.

3. На стор. 186-187 виділено збалансований (зміна усіх складових елементів суб'єкта господарської діяльності відбувається із дотриманням певного співвідношення (пропорції) між ними у кожний момент часу) та узгоджений (охоплює усі аспекти взаємодії з зовнішнім, внутрішнім, а також навколишнім середовищем) розвиток підприємств. Сталий розвиток трактується як збалансований.

4. Термінологічний апарат дослідженої тематики потребує уніфікації, у роботі доцільно використовувати скорочення для загальноновживаних термінів і понять. Зокрема, у дисертаційній роботі досліджено сутнісне поняття «розвитку», яке розглянуто як процес змін, але по тексту роботи використовується також «інноваційний розвиток», «результат діяльності». Синонімічна природа та відповідне розуміння термінології повинно бути розтлумачене у тексті дисертації.

5. Здійснена у п. 3.3 ідентифікація типів розвитку промислових підприємств за ознаками «повнота охоплення елементів розвитку», «характер зміни показників розвитку», «збалансованість розвитку» для вітчизняних товариств не містить подальших рекомендацій щодо трактування рівня розвитку організацій, що є упущенням автора (стор. 193-194).

6. Розраховані інтегральні оцінки розвитку підприємств (стор. 204-211) не підкріплені шкалою оцінювання за цим індикатором, що унеможлиблює їх інтерпретацію та подальше формування рекомендацій щодо впровадження тих, чи інших заходів управління.

Відповідність дисертаційної роботи вимогам МОН України

Дисертація Шишковського С. В. на тему «Управління розвитком підприємств на засадах проєктних інструментів» є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті ідеї, положення і розрахунки, які є результатом особистої роботи здобувача і становлять його індивідуальний внесок.

Дисертацію виконано за науковою спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності), відповідно до переліку, який затверджує МОН, а її зміст та результати відповідають паспорту зазначеної наукової спеціальності, затвердженому МОН.

Дисертація відповідає принципам академічної доброчесності, містить обґрунтовані висновки на основі одержаних здобувачем наукових результатів,

характеризується достовірністю та єдністю змісту. Особистий внесок здобувача полягає у розробленні концептуальних, методичних, методологічних і прикладних основ управління розвитком підприємств на засадах проектних інструментів.

Дисертація виконана державною мовою, її стиль відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, відзначається логічністю, структурованістю, послідовністю викладення матеріалу, системністю. Структура дисертації узгоджується із її назвою, метою, завданнями дослідження.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Шишковського С. В. на тему «Управління розвитком підприємств на засадах проектних інструментів» є завершеним, оригінальним, цілісним науковим дослідженням, що містить наукову новизну, висвітлює актуальну проблему, має вагоме теоретичне і практичне значення.

Тема роботи, її зміст, структура, об'єкт і предмет, положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності).

Отримані результати є вирішенням наукової проблеми щодо розроблення концептуальних, методичних, методологічних і прикладних основ управління розвитком підприємств на засадах проектних інструментів.

Таким чином, дисертація Шишковського Сергія Вікторовича є завершеною науковою роботою, за своїм змістом і структурою відповідає вимогам п. 6, 7, 8, 9 чинного «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор – Шишковський Сергій Вікторович заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Вінницького національного
технічного університету

Ірина ЄПФАНОВА